

Språk og etikk

Kommunikasjon er utveksling av informasjon, der mottaker får en viss forståelse av budskapet. En «viss forståelse av budskapet» eller knapt nok det, har vi nok alle som tannleger erfart er beskrivende for våre forsøk på å informere pasienter om funn og behandlingsforslag. Vi mener å ha gitt god og informativ informasjon, men hvor mye av dette pasienten faktisk får med seg ut døren er ikke alltid lett å vurdere. Uansett journalfører vi at informasjon er gitt og behandling kan iverksettes med et informert samtykke. Funn, diagnoser, sykehistorie, behandlingsplan, vedlikeholdsplan – alt journalføres for å oppfylle lovmessige krav. Vi må også her forholde oss til våre etiske regler §3 og §8

I § 3 står det at «en tannlege skal opprette journal for alle sine pasienter og føre journal for all konsultasjon og behandling etter gjeldende lover og bestemmelser».

I § 8 står det at «pasienten har krav på tannlegens råd og veiledning.» og «behandlingen bør baseres på gjensidig tillit og skal bygge på informert samtykke».

Vi har etter hvert fått en mangfoldig tannlegebransje i Norge.

Den offentlige tannhelsetjenesten, emannsklinikker, klinikker med flere selvstendige næringsdrivende tannleger i fellesskap, kjeder, klinikker som drives av personell uten odontologisk kompetanse, utenlandske klinikker og sikkert konstallasjoner utover dette også.

Alle skal følge samme lover og regler, og alle som er medlemmer av NTF må følge de etiske regler. Tannleger skal kommunisere med pasienter,

pårørende, hjelpepersonell og kolleger. Klinikkene er etterhvert også blitt svært så sammensatte språklig, både på bruker- og personellsiden. Språklig forståelse er avgjørende for at kommunikasjonen skal fungere.

Særlig utfordrende blir det når både behandler og pasient kommuniserer på et språk begge parter forstår dårlig – et dårlig norsk språk. Både informasjon i seg selv og nyanser i informasjonen blir fort borte og misforståelser oppstår.

Det kan ikke vektlegges nok at dårlig kommunikasjon kan påvirke pasientsikkerheten.

Dersom budskapet er viktig, kan det være til god hjelp å be pasienten om å gjenta informasjonen vi har forsøkt å meddele dem før de forlater behandlingsrommet.

Det ligger også en utfordring i en tydelig språkform der personellet er multikulturelt. Det er også viktig at språklige svakheter ikke påvirker forståelse av budskap internt mellom personalet på klinikken. Dette har stor betydning for både arbeidsmiljø og pasientsikkerhet.

Dersom man har utdanning som tannlege innenfor EU/EØS-området (og har søkt og fått godkjent norsk autorisasjon) kan man jobbe som tannlege i Norge. Det stilles ingen språkkrav til denne gruppen for å jobbe som tannlege i Norge. Her er hensynet til prinsippet om fri flyt av arbeidskraft det viktigste. Har man utdanning utenfor EU/EØS-området må man også innfri et krav om et minimumsnivå i norsk språk for å kunne få autorisasjon i Norge. Ved ansettelse av tannlege innenfor EU/EØS området er det derfor opp til arbeidsgiver å gå god for et språknivå

som sikrer god pasientsikkerhet. (Som autorisert tannlege kan man bli medlem av NTF, men et medlemskap er ingen garanti for at tannlegen faktisk har godt nok språknivå).

Statens helsetilsyn anser at kravet om å beherske norsk språk er vesentlig for at helsepersonell og virksomheter skal oppfylle kravet om forsvarlig virksomhet.

(For mer informasjon vises til Tidende 2014/9 *Norsk autorisasjon – norsk språk* og Helsedirektoratet for mer oppdatert og utfyllende krav som stilles til språk og norsk autorisasjon.)

<https://helsedirektoratet.no/autorisasjon-utdanning-og-godkjenning/autorisasjon-og-lisens/tannlege#krav-til-dokumentasjon,-språk,-kurs-og-fagprøve---utdanning-utenfor-eu/eos>
<http://www.tannlegetidende.no/i/2014/9/d2e3806>

Norsk språk er hovedregelen i journalføringen, svensk og dansk unntaksvis. Helsetilsynet sier selv at det er vanskelig å kontrollere om språk var avgjørende i tilsynssaker.

Språk og annen kommunikasjon i behandlingssituasjonen er en økende utfordring. Endringen i tannlegemarkedet med fri flyt av arbeidskraft innen EU/EØS-området, fri etablering av praksis og et multikulturelt samfunn kan skape unødige misforståelser og utrygghet for pasienter der arbeidsgiver ikke tar hensyn til språk som en helt vesentlig del av pasientsikkerheten.

Lasse Hove
Birgit Kollevold
NTFs råd for tannlegeetik